

^ Via een maatjesproject doen Tilburgse studenten activiteiten met kinderen in het asielzoekerscentrum.

'Is dit niet eigenlijk de taak van de overheid?'

De diaken als luis in de pels

Kun je als diaken te snel of te vaak mensen helpen? In onze participatie-samenleving betekent dat zoeken naar balans. Want hulp bieden is nodig, maar wat als de plaatselijke overheid steken laat vallen? Deel 1 in een tweeluik over de relatie tussen diaconie en overheid.

Iemand in de knel? Als diaken bedenk je een zo goed mogelijke oplossing. Vaak is dat de enige manier om iemand verder te helpen. Maar soms slaat de twijfel toe: is dit niet eigenlijk de taak van de overheid?

"We moeten voortdurend alert zijn", zei een diaken eerder in *Diakonia*. Hij had het al een paar keer meegemaakt dat de plaatselijke overheid mensen met ingewikkelde schuldenproblemen wel heel makkelijk doorverwees naar de diaconie. Want die had zo'n handig loket voor mensen met schulden.

De diaconie in Tilburg heeft op een heel andere manier te maken gehad met hetzelfde dilemma. In 2015 werd er een stroom asielzoekers in de stad opgevangen. Het stadsbestuur deed een beroep op maatschappelijke organisaties en kerken om te helpen. Vanuit de protestantse gemeente zetten met name diakenen zich in voor de ondersteuning van de nieuwe bewoners. De diaconie was daardoor een partner van de lokale overheid. Toen de overheid besloot om de opvang en de hulp te professionaliseren, veranderde die rol (lees meer hierover in het artikel op pagina 10).

Jasje

Waar begint en waar eindigt de taak van de diaconie? Volgens de kerkorde is het de taak van de diaconie om:

- deel te nemen in organisaties van maatschappelijk welzijn;
- knelsituaties in de samenleving te signaleren;
- zorg te dragen voor de schepping.

Maar dat wil niet zeggen dat de diaconie álle problemen moet oplossen die er zijn. Soms is het juist van belang om de overheid aan haar jasje te trekken. De gemeente is verantwoordelijk voor alle burgers binnen haar grenzen, dus ook voor bijvoorbeeld mensen met schulden of mensen die eenzaam zijn.

Tegelijkertijd is het huidige beleid erop gericht dat mensen zélf verantwoordelijkheid nemen voor de zorg voor elkaar. Iedereen moet op eigen benen kunnen staan, de eigen kracht van mensen staat centraal. Als je een probleem hebt - is het idee - doe je een beroep op je naaste omgeving. Pas als deze hulp onvoldoende of niet beschikbaar is, komt de overheid in actie. Maar dit is een hoog gegrepen ideaal. Want in de praktijk blijkt dat ook dan lang niet iedereen de hulp krijgt die nodig is.

Valkuil

Voor kerken ligt hier een kans: zij kunnen hulp bieden aan wie dat nodig heeft. Als diaken kun je vaak samen met andere organisaties werken aan oplossingen. In overleg kunnen de samenwerkende partijen bekijken welke hulp nodig is en wie wat doet. Maar dit is ook een valkuil. Een actieve diaconie kan voor een plaatselijke overheid een eenvoudig excuus zijn om problemen 'over de schutting' te gooien. Daarmee wordt een kerk een gemakkelijke vijver voor gratis arbeidskrachten. De diaconie kan de overheid op haar verantwoordelijkheid wijzen en in overleg bekijken wie welke hulp geeft.

Scheidslijn

In het voorbeeld van Tilburg ontstond er een duidelijke scheidslijn tussen wat de overheid en de diaconie hoorde te doen. Dat werd op verschillende punten zichtbaar:

1. Onderdak

De lokale overheid is verplicht onderdak te bieden aan haar inwoners, ook aan nieuwe inwoners zoals asielzoekers. Kerken moeten zich dus niet bemoeien met de plaatsing, maar kunnen er vanuit hun signalerende rol wel op letten of de aangeboden ruimte menswaardig is, of er voldoende privacy is. Wanneer je als diaken vaststelt dat daar iets aan ontbreekt, kun je aan de bel trekken.

2. Draagvlak

Om draagvlak in de Tilburgse samenleving te creëren, riep de plaatselijke overheid de hulp van kerken in. Zo zorgden vrijwilligers vanuit de kerken voor een warm welkom bij de aankomst van de asielzoekers vanuit Ter Apel. Het zijn de vrijwilligers die tijd en aandacht kunnen geven aan mensen. De betrokkenheid gaf kerken tegelijk de gelegenheid te signaleren waar en wanneer er gaten vielen bij de overheid.

3. Begeleiding

De overheid is - samen met het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) en Vluchtelingenwerk - verantwoordelijk voor de begeleiding van asielzoekers tijdens de asielprocedure. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om onderwijs voor kinderen, taallessen voor volwassenen en een integratietraject. Diaconieën zijn geneigd dit soort taken op zich te nemen, terwijl die eigenlijk thuishoren bij de overheid. Vrijwilligers vanuit kerken kunnen wel zorgen voor extra aandacht en zorg. Denk hierbij aan het aanbieden van praktische hulp of het organiseren van een maaltijd. Daarvoor is het van belang dat je als diaconie goed op de hoogte bent van wat er al gebeurt op het terrein van zorg en aandacht.

Protest

Problemen signaleren en hulp bieden alleen is niet genoeg, soms moet er ook protest klinken. De valkuil van protesteren kan zijn dat daar een te grote focus op komt te liggen. Bij een kritische houding is het van belang om ook steeds constructief te blijven meedenken: hoe zou het beter kunnen?

De kerk kan een makkelijke vijver voor gratis arbeidskrachten worden

In Tilburg was er sprake van dat mensen met een verblijfsvergunning in andere delen van Nederland een woonruimte toegewezen zouden krijgen. De plaatselijke kerken hebben er toen met klem voor gepleit om voorrang te geven aan de waarde van de relaties die in het eerste jaar van de opvang waren ontstaan. Doordat de kerken al vanaf het begin constructief mee hadden gedacht, vond dit protest weerklank. De burgemeester was bovendien eveneens voor het behoud van de ontstane contacten. De nieuwkomers zijn inmiddels permanente inwoners van de stad geworden. ■